

POM

Ετήσια Έκθεση

Μάρτιος 2022 – Ιανουάριος 2023

«Λειτουργία Παρατηρητηρίου Συνηγορίας και Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ρομά και Ενδυνάμωση Τοπικών Κοινοτήτων κι Εμπλεκόμενων Φορέων Ρομ»

«Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν αποτελούν προσωπικές απόψεις των συντακτών και δεν απηχούν απαραίτητα τις απόψεις του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του ΕΟΧ ή του Διαχειριστή Επιχορήγησης του Προγράμματος Active citizens fund στην Ελλάδα (Ιδρυμα Μποδοσάκη σε συνεργασία με το SolidarityNow)».

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, πληθώρα παρεμβάσεων έχει πραγματοποιηθεί με στόχο τη βελτίωση του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου των Ρομά σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, η πραγματικότητα δείχνει ότι οι μέχρι σήμερα υλοποιηθείσες παρεμβάσεις είναι ανεπαρκείς καθώς οι Ρομά εξακολουθούν να έχουν χαμηλό βιοτικό επίπεδο και να βιώνουν διακρίσεις και ρατσισμό. Είναι γεγονός ότι ο πολυεπίπεδος κοινωνικός αποκλεισμός που υφίστανται οι Ρομά σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η εργασία, η υγεία, η στέγαση, η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, κ.ο.κ. υπονομεύουν τόσο την κοινωνικοοικονομική τους θέση, όσο και τις σχέσεις της κοινότητας με την ευρύτερη κοινωνία.

Ανταποκρινόμενη σε πραγματικές ανάγκες, η Equal Society με εταίρους την Ελλάν Πασσέ και την Ένωση Ελλήνων Ρομά Διαμεσολαβητών και Συνεργατών σχεδίασαν και λειτουργούν το Παρατηρητήριο Συνηγορίας και Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά – POM, στόχος του οποίου είναι η συλλογή, επεξεργασία και προώθηση καταγγελιών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ρομά. Το έργο υλοποιείται πιλοτικά σε 4 περιφέρειες (Αττική, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Στερεά Ελλάδα) και αναδεικνύει με εμφανή τρόπο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες Ρομά στις επιλεγμένες περιοχές σε καθημερινή βάση.

Συγκεκριμένα, το Παρατηρητήριο κατά την περίοδο Μάρτιος 2022 – Ιανουάριος 2023 συνέλεξε περισσότερες από 490 αναφορές, από την επεξεργασία των οποίων προέκυψε ότι τα καταγγελλθέντα περιστατικά ποικίλλουν τόσο ως προς τις εκφάνσεις της καθημερινής – δημόσιας και ιδιωτικής – ζωής στις οποίες αφορούν, όσο και ως προς τη διαβάθμιση της σοβαρότητας του καταγγελλθέντος γεγονότος.

Αναγνωρίζοντας την κατεπείγουσα ανάγκη για μία δυναμικότερη αντιμετώπιση των υφιστάμενων προβλημάτων, η παρούσα έκθεση επιχειρεί να ανακεφαλαιώσει τα πορίσματα από τη λειτουργία του Παρατηρητηρίου –POM, κατά την περίοδο Μάρτη 2022 – Ιανουάριος 2023 και να εξετάσει με κριτική ματιά τις παθογένειες που αντιμετωπίζουν οι Ρομά στην Ελλάδα.

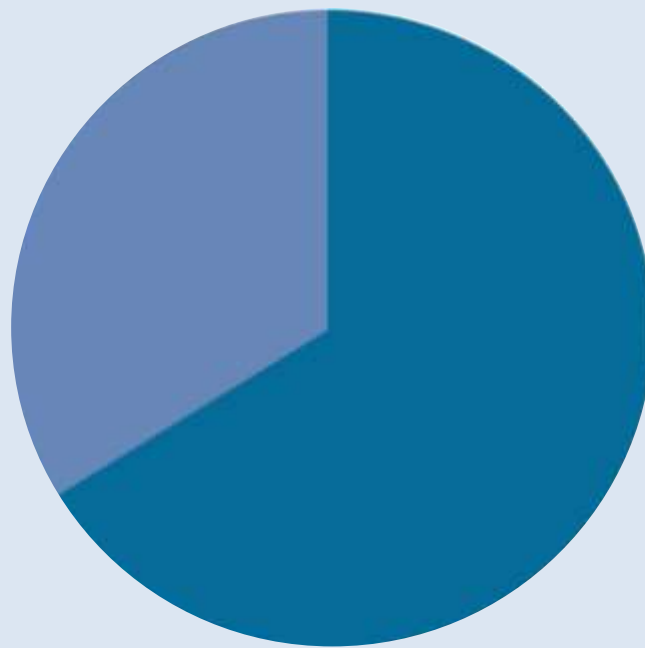
Ως προς τη δομή της έκθεσης, αρχικά παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά όσων υπέβαλλαν αναφορά για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους στο Παρατηρητήριο και ειδικότερα: α) το φύλο των καταγγελλόντων/ -ουσών, β) το μορφωτικό επίπεδό τους, γ) η επαγγελματική τους κατάσταση, και δ) η οικογενειακή τους κατάσταση. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η γεωγραφική κατανομή των αναφορών, καθώς επίσης και η ανάλυση των αναφορών ανά θεματικό πεδίο στο οποίο εμπίπτουν.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

I. ΦΥΛΟ

Από την ανάλυση των αναφορών, προκύπτει ότι η συντριπτική πλειονότητα των καταγγελλόντων/-ουσών ήταν άντρες (66%). Αντίστοιχα, μόνο ένα 34% από τους/τις καταγγέλλοντες/ουσες ήταν γυναίκες.

ΦΥΛΟ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ

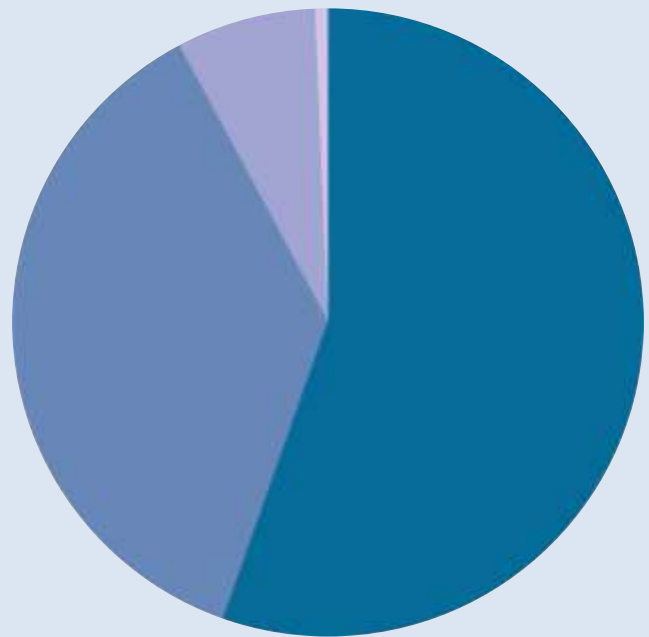

ΑΝΔΡΕΣ (66%)
ΓΥΝΑΙΚΕΣ (34%)

II. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο των καταγελλόντων/ -ουσών, η πλειοψηφία δεν έχει ολοκληρώσει κάποια εκπαιδευτική βαθμίδα (56%), ενώ το 36% έχει ολοκληρώσει μόλις την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι το 7% του συνόλου των καταγελλόντων/ -ουσών έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόλις 1% είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΤΑΓΕΛΛΟΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ

- Δεν έχουν ολοκληρώσει καμία εκπαιδευτική βαθμίδα (56%)
- Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (36%)
- Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (7%)
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση (1%)

III. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Αναφορικά με την επαγγελματική κατάσταση των καταγγελλόντων/-ουσών, η πλειοψηφία (70%) βρισκόταν εκτός απασχόλησης κατά τη στιγμή της καταγγελίας. Αντιστρόφως, 30% ήταν οι καταγγέλλοντες/ουσες που εργάζονταν το διάστημα που υπέβαλαν την καταγγελία στο Παρατηρητήριο.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ

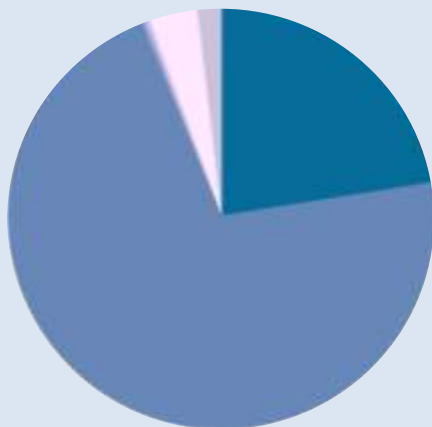

7 στους/στις 10 καταγγέλλοντες/-ουσες βρισκονταν εκτός εργασίας κατά τη στιγμή της υποβολής της αναφοράς.

VII. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Κατά την περίοδο αναφοράς, το 71% όσων είχαν υποβάλει αναφορά ήταν έγγαμοι/-ες. Αξιοσημείωτη διαφορά παρατηρείται ανάμεσα στο πρώτο και το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό, καθώς οι άγαμοι/-ες αποτελούν το 23% του συνόλου. Επιπρόσθετα, το 4% απαρτίζουν οι καταγγέλλοντες/ουσες που βρισκονταν σε σχέση συμβίωσης, ενώ το 2% ήταν χήροι/-ες.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ

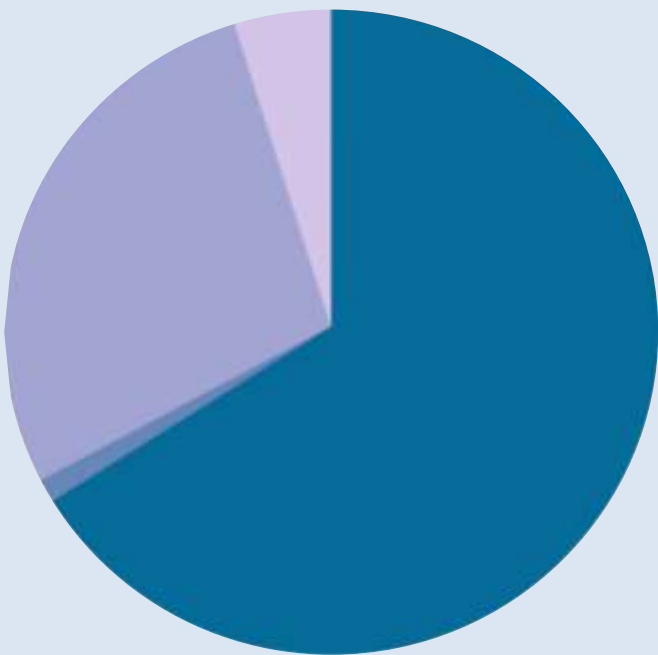

- Έγγαμοι/-ες (71%)
- Άγαμοι/-ες (23%)
- Σε συμβίωση (4%)
- Χήροι/-ες (2%)

VIII. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ακολούθως, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η γεωγραφική κατανομή των καταγγελιών. Ειδικότερα, ο μεγαλύτερος αριθμός καταγγελιών προέρχεται από την Αττική (66%), ενώ το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στη Δυτική Ελλάδα (28%). Επισημαίνεται, επίσης, ότι η διαφορά μεταξύ του πρώτου μεγαλύτερου ποσοστού και του δεύτερου μεγαλύτερου είναι αρκετά σημαντική. Ακολουθούν η Στερεά Ελλάδα με 5% και, τέλος, η Θεσσαλία με μόλις 1% των αναφορών.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ

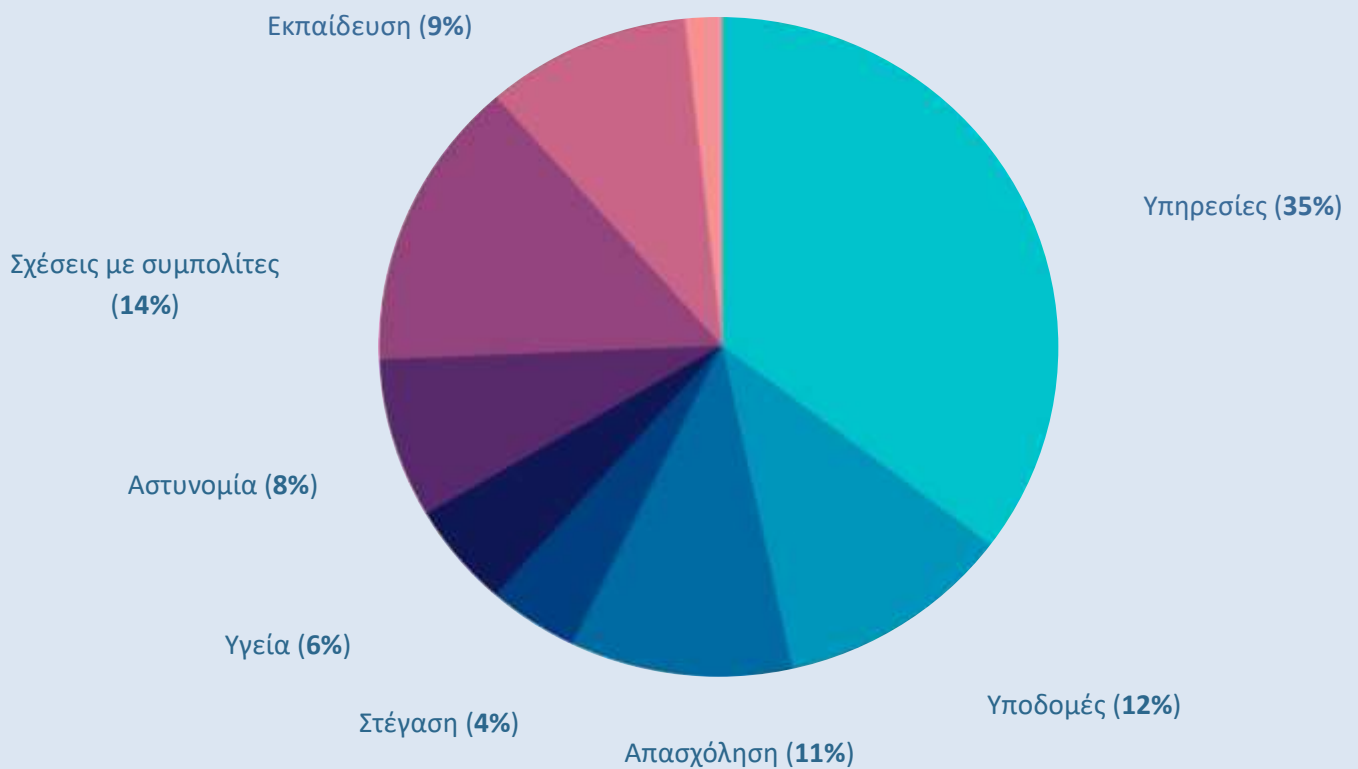
- Αττική (66%)
- Δυτική Ελλάδα (28%)
- Στερεά Ελλάδα (5%)
- Θεσσαλία (1%)

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ

Κατά την επεξεργασία των αναφορών, προέκυψαν 9 επιμέρους κατηγοριοποιήσεις των καταγγελλθέντων περιστατικών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προσδιορίστηκαν τα παρακάτω θεματικά πεδία:

- ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ΥΠΟΔΟΜΕΣ
- ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
- ΣΤΕΓΑΣΗ
- ΥΓΕΙΑ
- ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΣ
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- ΑΛΛΟ

Άλλο (1%)

• ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Η συχνότερη αιτία υποβολής αναφορών στο Παρατηρητήριο, με πλειοψηφία που αγγίζει το **35%** του συνόλου, σχετίζεται με προβλήματα πρόσβασης ή και διακριτικής μεταχείρισης κατά την εξυπηρέτηση σε υπηρεσίες, δημόσιες και ιδιωτικές. Τα ζητήματα αυτά μπορεί να συνδέονται με άρνηση ή καθυστέρηση κατά την εξυπηρέτηση, καθώς και με την εσκεμμένη απουσία πληροφόρησης των κοινοτήτων σχετικά με τα δικαιώματά τους.

Τα ζητήματα που προκύπτουν κατά την επαφή των Ρομά με τις διάφορες υπηρεσίες επιδεινώνουν περαιτέρω την περιθωριοποίηση τους και τους αποστερούν κοινωνικές παροχές και αγαθά που θεωρούνται ως δεδομένα από το μέσο πολίτη. Ειδικά, τα προβλήματα που ανακύπτουν από τη συνδιαλλαγή με υπηρεσίες του δημοσίου, οξύνουν τις ήδη τεταμένες σχέσεις μεταξύ των Ρομά και της πολιτείας, οδηγώντας σε περαιτέρω ρήξη της εμπιστοσύνης των πρώτων προς το κράτος και το θεσμικό σύστημα.

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να επισημανθεί πως η πλειονότητα των καταγγελιών που αφορούν σε υπηρεσίες, αφορούν συγκεκριμένα σε **δημόσιες υπηρεσίες (76%)**. Το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό είναι ενδεικτικό του θεσμικού αποκλεισμού που οι Ρομά κοινότητες υφίστανται από την πολιτεία.

• ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΣ

Το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό των καταγγελιών (**14%**) αφορά σε περιστατικά βίας κατά των Ρομά από συμπολίτες τους. Στις καταγεγραμμένες περιπτώσεις η βία αναφέρθηκε είτε ως λεκτική, είτε και σωματική. Το γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος των καταγγελιών αφορά εντάσεις που προκύπτουν κατά την καθημερινή επαφή των Ρομά με άλλους πολίτες, καταδεικνύει την έκταση του προβλήματος του αντισιγανισμού και της ετεροποίησης των Ρομά από τους συνανθρώπους τους και είναι αποκαλυπτικό της ανάγκης για περαιτέρω αποφασιστικά βήματα προς μία πιο συμπεριληπτική, «ανοιχτή» και ανθρώπινη κοινωνία.

• ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Από το σύνολο των αναφορών, το **12%** αφορούν σε ζητήματα που σχετίζονται με την έλλειψη ή την ανεπάρκεια υποδομών. Πιο συγκεκριμένα, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται καταγγελίες που αφορούν στην έλλειψη ηλεκτροδότησης, ύδρευσης, αποχέτευσης και οδικού δικτύου, αλλά και εγκαταστάσεων άθλησης και ψυχαγωγίας.

• ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Από την ανάλυση των αναφορών, συμπεραίνεται ότι η απασχόληση συνιστά ένα, ακόμη, φλέγον ζήτημα για την Ρομά κοινότητα. Συνακολούθως, καταγγελίες που αφορούν σε προβλήματα που συνδέονται με την απασχόληση καταλαμβάνουν το **11%** του συνόλου των καταγγελιών. Τα προβλήματα αυτά περιλαμβάνουν δυσκολίες κατά την αναζήτηση εργασίας, εμπόδια κατά την πρόσβαση στην απασχόληση, τον περιορισμένο αριθμό ευκαιριών, αλλά και την άνιση ή και ρατσιστική μεταχείριση στο περιβάλλον εργασίας, από εργοδότες και συναδέλφους.

Ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας και οι προκαταλήψεις που διέπουν την εργασιακή καθημερινότητα των Ρομά, επηρεάζουν άμεσα το βιοτικό τους επίπεδο και την ποιότητα της ζωής τους. Ως εκ τούτου, σημαντικός αριθμός Ρομά ζει, ακόμη και σήμερα, υπό συνθήκες ακραίας φτώχειας ή στο όριο της φτώχειας.

• ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ένα **9%** των αναφορών συνδέονται με προβλήματα που αφορούν στην εκπαίδευση. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της εκπαίδευσης ως πρωταρχικού θεσμού για την υγιή κοινωνικοποίηση και κοινωνική ενσωμάτωση του ατόμου, αλλά και τη σύνδεσή της με την εργασία και την επαγγελματική εξέλιξη, ο αποκλεισμός από την εκπαίδευση υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής των Ρομά εγκλωβίζοντας τους σε ένα φαύλο κύκλο ανισότητας. Η σχολική διαρροή, η διακριτική μεταχείριση στην τάξη και στο σχολικό περιβάλλον και ο σχολικός εκφοβισμός είναι μόνο μερικά από τα καταγεγραμμένα προβλήματα.

• ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Εκ του συνόλου, το **8%** των καταγγελιών αντικατοπτρίζει τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι καταγγέλλοντες/-ουσες αναφορικά με την αστυνομική βία και αυθαιρεσία. Οι αναφορές που υπεβλήθησαν κατά την περίοδο αναφοράς διαφέρουν ως προς τη σοβαρότητα των περιστατικών, καθώς περιλαμβάνουν περιστατικά που διαβαθμίζονται από περιπτώσεις διακριτικής μεταχείρισης (π.χ. αδικαιολόγητοι σωματικοί έλεγχοι) έως και την άσκηση βίας (λεκτικής ή/και σωματικής).

• ΥΓΕΙΑ

Το δικαίωμα στην υγεία συνιστά θεμελιώδες, συνταγματικά κατοχυρωμένο, ανθρωπινό δικαίωμα. Παρά ταύτα, οι Ρομά αντιμετωπίζουν τη συστηματική παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος, αφενός μεν διαβιώνοντας σε άκρως ανθυγιεινές συνθήκες, και αφετέρου βιώνοντας αποκλεισμό και διακριτική μεταχείριση σε δημόσιες δομές υγείας.

Η διαχρονική παραβίαση του δικαιώματος στην υγεία, εις βάρος των Ρομά, αναδείχθηκε ιδιαίτερα έντονα κατά την Covid-19 πανδημία. Η ολιγωρία των κρατικών αρχών, η απουσία ορθής υποστήριξης και ενημέρωσης προς τις κοινότητες, η αδυναμία καραντίνας/ κατ' οίκον περιορισμού – δεδομένων των στεγαστικών προβλημάτων και των συνθηκών διαβίωσης που αντιμετωπίζουν οι Ρομά – συνετέλεσαν σε περαιτέρω στιγματισμό κι εξαχρέωση των Ρομά.

Οι προκλήσεις αυτές δε θα μπορούσαν παρά να αντανakλώνται και στα πορίσματα του Παρατηρητήριου, καθώς το **6%** των συλλεχθεισών αναφορών, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, αφορούν σε ζητήματα σχετικά με την υγεία.

• ΣΤΕΓΑΣΗ

Ένα **4%** του συνόλου των αναφορών επικεντρώνεται σε προβλήματα που αφορούν στη στέγαση. Χαρακτηριστικές είναι οι αναφορές που καταγγέλλουν την άρνηση ενοικίασης κατοικίας σε Ρομά, τη διαμονή σε ακατάλληλα οικήματα και την αδυναμία νόμιμης αξιοποίησης οικοπέδων.

Επίλογος

Σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο, η αβεβαιότητα, η ανασφάλεια και οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες πλήττουν δυσανάλογα πολύ τις ευάλωτες ομάδες – μεταξύ άλλων και των Ρομά. Σε αυτό το πλαίσιο, πρωτοβουλίες όπως το Παρατηρητήριο Συνηγορίας και Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά – Ρομ επιχειρούν να συμβάλλουν ενεργά στην άρση των προκαταλήψεων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής.

Από την ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν από το Παρατηρητήριο κατά το διάστημα Μάρτιος 2022 – Ιανουαρίου 2023 συμπεραίνεται ότι παρά τη μέχρι σήμερα προσπάθεια για κοινωνική ένταξη των Ρομά σε εθνικό κι ευρωπαϊκό επίπεδο, οι προκλήσεις για τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των Ρομά παραμένουν πολλές, παρεμποδίζοντας την ουσιαστική ενσωμάτωσή τους και διαρρηγνύοντας την κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη.

Προβάλλοντας τα πορίσματα που εξάγονται από τη στατιστική επεξεργασία των αναφορών κι ενημερώνοντας για τα καθημερινά προβλήματα και τους προβληματισμούς των Ρομά κοινοτήτων που διαβιούν στις 4 περιφέρειες υλοποίησης του έργου (Αττική, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Στερεά Ελλάδα), το Παρατηρητήριο Συνηγορίας και Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ρομά – ΡΟΜ επιδιώκει να αυξήσει την ορατότητα των υφιστάμενων προκλήσεων, να λειτουργήσει ως πλατφόρμα επικοινωνίας κι ευαισθητοποίησης για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Ρομά κοινότητα, και εν γένει, να συμβάλει σε μία πιο δίκαιη κοινωνία, σε μία κοινωνία ίσων ευκαιριών.

«Λειτουργία Παρατηρητηρίου Συνηγορίας και Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ρομά και Ενδυνάμωση Τοπικών Κοινοτήτων κι Εμπλεκόμενων Φορέων Ρομ»

Το έργο «Λειτουργία Παρατηρητηρίου Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά και ενδυνάμωση τοπικών κοινοτήτων και εμπλεκόμενων φορέων – ΡΟΜ» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund με φορέα υλοποίησης τον Οργανισμό Equal Society και εταίρους την Ελλάν Πασσέ - Πανελλαδική Συνομοσπονδία Ελλήνων Ρομά και την Ένωση Ελλήνων Ρομά Διαμεσολαβητών.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως ΕΕΑ Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow. Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr.